Ulkoministeriö Neuvostoraportti EU/6/2024-UM-98

Kerkelä Julia 29.5.2024

Eduskunnalle tiedottaminen / Neuvostoraportti / Ulkoasiainneuvosto Brysselissä 27.5.2024

Ulkoasiainneuvoston kokous 27.5.2024

Ulkoasiainneuvoston keskustelussa Venäjän hyökkäyksestä Ukrainaan Ukrainan UMI Kuleba vetosi jäsenmaihin ilmatorjunnan vahvistamiseksi. Sotatilanne on eskaloitunut viime viikkojen aikana ja Venäjä pyrkii hyödyntämään tilannetta ennen länsimaisen avun saamista perille.

EU-maiden sisäisessä keskustelussa korostettiin tarvetta edetä EPF-tuen kanssa ja päätöksessä ohjata pysäytettyjen varojen ylimääräisiä tuottoja Ukrainan avustusrahaston kautta Ukrainan puolustukseen sekä saattaa voimaan uusia pakotteita. Lisäksi neuvosto päätti uuden Venäjän sisäistä tilannetta ja ihmisoikeusloukkauksia koskevan nk. Navalnyi-pakotejärjestelmän perustamisesta.

Ulkoasiainneuvosto kävi keskustelua arabimaiden edustajien kanssa Arabimaiden rauhansuunnitelmasta ja Palestiinan valtion tunnustamisesta. EU-maiden keskustelussa esillä olivat erityisesti Rafahin tilanne, humanitaarinen pääsy sekä kansainvälisen tuomioistuimen (ICJ) määräykset.

Ajankohtaisissa aiheissa esille nousi erityisesti Georgian poliittinen tilanne ja ulkomaista vaikuttamista koskeva lakiesitys, sekä maan EU-lähentyminen. Georgia nousee varsinaiseksi asiakohdaksi kesäkuun neuvostoon.

Venäjän hyökkäys Ukrainaan

Ukrainan ulkoministeri Kuleba painotti puheenvuorossaan Ukrainan nopeaa tarvetta sotilaalliselle tuella ja erityisesti ilmatorjunnan vahvistamiselle. Venäjältä on nähty huomattava eskalaatio hyökkäyksissä viime aikoina sen pyrkiessä hyödyntämään tilannetta, jossa Ukraina odottaa länsimaisen taisteluavun saapumista. Venäjä on vaurioittanut puolta Ukrainan energiajärjestelmistä, ja on saanut viime aikaiseen eskalaation aseapua ulkopuolelta. Kuleba vetosi jäsenmaihin puolustusteollisuuden vahvistamiseksi, sovun löytämiseksi Ukrainan avustusrahaston (EPF) suhteen, sekä neuvottelukehysten hyväksymiseksi ja jäsenyysneuvottelujen aloittamiseksi. Kuleba kiitti jäsenmaita pysäytettyjen varojen tuottoja koskevasta päätöksestä, 14. pakotepaketin valmisteluista sekä uudesta nk. Nalvanyi-pakoteregiimistä. Tulevan kuukauden mainittiin olevan tärkeä agendalla ollessa turvallisuussitoumukset EU:n kanssa, Sveitsin rauhan huippukokous ja jäsenyysneuvoitteluihin liittyvän neuvottelukehysten hyväksyntä sekä neuvotteluiden avaaminen.

Korkea edustaja Borrell totesi rintamatilanteen olevan vaikea, ja EU:n lupaamien tukien, kuten miljoonan ammuksen tavoitteen, olevan myöhässä. Päätös tarvitaan mahdollisimman pian, jotta neuvoston hyväksymä ehdotus käyttää Venäjän pysäytetyistä varoista saaduista ylimääräisistä tuotoista 90% Ukrainan sotilaalliseen tukemiseen saadaan toimeenpantua. Keskustelut EU:n turvallisuussitoumuksista Ukrainan kanssa yritetään saada nopeasti päätökseen. Sveitsin rauhan huippukokoukseen on

ilmoittautunut paljon maita, mutta lisätoimia tarvitaan erityisesti Afrikan, Lähi-idän ja Aasian maiden osallistamiseksi. Venäjä on kutsumassa koolle BRICS-ulkoministerikokouksen vaikuttaakseen maiden osallistumiseen Sveitsin kokoukseen.

Komissaari Várhelyi totesi EU:n yhteenlasketun tuen Ukrainalle nousseen noin 100mrd euroon. Neuvoston toimeenpanopäätöksen myötä seuraava 2mrd euroa Ukraina-tukivälineen kautta saadaan maksuun kesäkuussa, seuraavat maksatukset mahdollisesti syys- ja joulukuussa. Yhteenlaskettu Ukraina-tuki tälle vuodelle on 16mrd euroa. Pysäytettyjen varojen ylimääräisistä tuotoista 10% ohjataan Ukraina-tukivälineeseen ja 90 % sotilaalliseen tukeen. Komissio jatkaa humanitaarista tukeaan Ukrainalle, fokuksena energiainfrastruktuurin jälleenrakennus. Toimia kuitenkin pyritään tehostamaan tulevan talven varalta, ja puolustusteollisuuden tulee vahvistaa EU:n omaa valmiutta.

Jäsenmaiden keskustelussa korostettiin tarvetta edetä Euroopan rauhanrahaston, pakotteiden ja pysäytettyjen varojen tuottojen käytön suhteen ja katsottiin, ettei näitä koskevia päätöksiä tule tarpeettomasti viivyttää. Toisaalta nostettiin myös kansallisten vähemmistöjen kohtelu Ukrainassa. Ammushankinta- ja ilmatorjunta-aloitteet olivat myös esillä. Sveitsissä 15.-16.6. järjestettävä Ukrainan rauhanhuippukokous sai jäsenmailta tukea, ml. EUH:n koordinoimat outreach-toimet, joita tulee edelleen tehostaa jäljellä olevien viikkojen aikana. Tärkeää on korkean tason osallistuminen mahdollisimman monesta maasta, etenkin globaalista etelästä.

Suomi korosti puheenvuorossaan, että sotilaallisen tuen osalta tulee ensisijaisesti käydä läpi kansalliset varastot. Suomi tukee etenemistä EPF:n suhteen, pysäytettyjen varojen ylimääräisten tuottojen hyödyntämistä Ukrainan sotilaalliseen tukeen, sekä toivoi 14. pakotepaketin pikaista hyväksymistä ml. LNG- ja varjolaivastopäätökset. Suomea rauhanhuippukokouksessa edustaa tasavallan presidentti Stubb. Suomi on tehnyt outreach-työtä globaalin etelän maihin rauhan huippukokouksen osalta.

Korkea edustaja Borrell ilmaisi solidaarisuutensa etenkin Virolle Venäjän viimeaikaistan toimien johdosta.

Lähi-idän tilanne

Lähi-idän tilanteesta keskusteltiin ensin yhdessä Saudi-Arabian, Jordanian, Qatarin, UAE:n sekä Eqyptin ulkoministereiden ja arabiliiton pääsihteerin kanssa. Puheenvuoroissa keskityttiin rauhansuunnitelmaan, Palestiinan tunnustamiseen ja Kansainvälisen tuomioistuimen (ICJ) määräykseen Israelille pysäyttää hyökkäys Rafahissa Gazan eteläosassa. Keskustelussa toivottiin välittömästi toteutettavan humanitaarisen tuen pääsy Gazaan, Rafahin raja-aseman avaaminen sekä sääntöpohjaisen järjestyksen tukeminen. Arabimaat totesivat Palestiinan tunnustamisen olevan tärkeä askel kohti kahden valtion ratkaisua, joka myös antaisi toivoa Palestiinan kansalle.

Keskustelun pohjalta todettiin, että EU:lla ja ko. mailla on asiassa paljon samanlaisia näkemyksiä, ja EU jatkaa keskustelua siitä, onko tiiviimmän yhteistyön rakentaminen kahden valtion mallin edistämiseksi mahdollista.

Korkea edustaja Borrell painotti, että paras tapa taistella Hamasia vastaan on luoda rauhaa ja antaa toivoa palestiinalaisille. Komissio kertoi tuestaan Palestiinalaishallinnolle ja UNRWA:lle, sekä antoi katsauksen Gazan humanitaariseen tilanteeseen.

Jäsenmaiden keskustelussa esillä olivat Rafahin tilanne, humanitaarinen pääsy sekä kansainvälisen tuomioistuimen määräykset. Keskustelussa pyrittiin saamaan yhteisymmärrystä siitä, miten toimitaan, jos Israel ei noudata kansainvälisen tuomioistuimen määräystä lopettaa hyökkäys Rafahissa. Päätetiin alkaa valmistella EU-Israel-assosisaationeuvoston kokousta, jossa voidaan välittää huolia ja keskustella ko. aiheista.

Ajankohtaiset aiheet

Neuvosto kävi keskustelun Georgian poliittisesta tilanteesta. Keskustelussa korostettiin, että EU:n on tärkeää reagoida Georgian tilanteeseen ja ulkomaista vaikuttamista koskevan lain hyväksymiseen. Keskusteltiin myös siitä, miten EU voi reagoida tilanteeseen ja tilanteen vaikutuksesta Georgian EU-lähentymiseen ja jäsenyysneuvotteluiden sitoumusten täyttymiseen. Korostettiin tarvetta tukea

Georgian kansalaisyhteiskuntaa. EU painottaa demokratian ja vapaan keskustelun mahdollistamista tilanteessa, jossa Georgian kansan tuki EU:lle on vahva. Aiheeseen palataan varsinaisena aiheena kesäkuun neuvostossa.

Suomen edustajat
Poliittinen valtiosihteeri Pasi Rajala ja virkamiesvaltuuskunta